

Mimořádné projevy počasí v Jeseníkách

Extraordinary weather events in the Jeseníky Mountains

Pavel Lipina

Český hydrometeorologický ústav
pobočka Ostrava
K Myslivně 3/2182, 708 00 Ostrava-Poruba
✉ pavel.lipina@chmi.cz

The article describes detailed overview of significant meteorological events in the Jeseníky region, including extreme precipitation, floods, and temperature fluctuations from around 1500 to the present. In addition to the actual data from the CHMI database, historical flood events are included, which are better documented than meteorological extremes. The literature evidence is supplemented by values specific for the Jeseníky region, so the paper provides a broad overview of climatic extremes with an emphasis on long-term observations and historical contexts that reveal exceptional climatic situations in this part of the Czech Republic.

KLÍČOVÁ SLOVA: Jeseníky – počasí extrémní – povodně – meteorologie historická – události klimatické

KEYWORDS: Jeseníky – Extreme weather – Floods – Historical meteorology – Climatic events

Uvádíme dostupné informace o mimořádných, extrémních či zajímavých meteorologických událostech pro oblast Jeseníků. V textu často kombinujeme i historické povodňové události, které jsou zmapovány lépe než meteorologické extrémy a většina povodní vzniká následkem přírodních, zpravidla mimořádných srážkových úhrnů, jak krátkodobých, tak vícedenních.

Většina historických záznamů za období let 1919 až 2019 byla čerpána z publikace Kde se historie dotýká oblaků a řek (Daňhelka et al. 2020). Text z publikace je uveden kurzívou. Doplnění událostí o hodnoty z Jeseníků, popř. o zajímavé a relevantní hodnoty stanic z Česka je od autora přehledu a z dat klimatologické databáze ČHMÚ CLIDATA (2024). Pokud jsou informace z jiného zdroje, tak je text také uveden kurzívou a zdroj je samostatně citován. Záznamy a informace od roku 1500 do poloviny 19. století jsou zpravidla pro Evropu nebo celou Českou republiku a předpokládáme, že by se mohly týkat i oblasti Jeseníků.

1472 – povodeň na Jesenicku (bez dalších podrobností) (Kozák et al. 2007).

22. červen 1591 – bouřka a povodeň v Šumperku si měla vzít sto lidských obětí (Kozák et al. 2007).

4. července 1593 – byl v Krnově zaznamenán letní typ povodně. Jednodenní déšť s průtrží mračen v horách. Zničeno 18 domů, další poškozeny (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

Zima 1708/1709 – byla v Evropě jednou z nejtužších zim od roku 1500 (Matejovič 2011).

Zima 1739/1740 – tato zima patřila v Evropě k nejtužším v 18. století (Matejovič 2011).

V roce 1779 – bylo suché jaro. V Javorníku nepršelo od 2. února do 24. dubna a po slabém deštiku sucho pokračovalo do 25. června, kdy teprve nastaly deště (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

Vichřice ve střední Evropě z 29. na 30. ledna 1801 byla zpracována a publikována Munzarem (2002). Výskyt byl dokumentován na řadě lokalit v Českých zemích, v Polsku i Německu. Prudký a bouřlivý vítr rozbíjel okna, lámal stromy, nebo je vyvracel z kořenů. Vichřice na Moravě, v Německu a Polsku bořila domy, stáje, stodoly i kostely.

6. července 1811 – v Lomnici u Rýmařova byl prokázán výskyt tornáda se škodami menšího rozsahu a intenzitou FO (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

14. června 1812 – v Nové Vsi u Rýmařova byl prokázán výskyt tornáda se škodami menšího rozsahu, vyvrácené stromy mimo les a intenzitou FO (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

Škody vodou v Bělé po vytrvalých deštích ve dnech 24. června až 16. července 1736 a na Opavsku a Krnovsku (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

Léto 1829 – v Krnově. Letní typ povodně. Předměstí pod vodou. Povodeň téměř jako v roce 1813 (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

17. června 1849 – v Krnově a okolí a v revírech Nové Heřminovy a Milotice zaznamenán pravděpodobný výskyt tornáda s rozsáhlými škodami a intenzitou F1 (Matejovič 2011).

21. června 1883 – v Krnově, Opavě a Široké Nivě. Letní typ povodně se škodami (Matejovič 2011).

24. srpna 1893 – v Bludově, Dolečkách pravděpodobný výskyt tornáda se škodami menšího rozsahu, poškozené střechy, vyvrácené stromy mimo les a další škody, intenzita F1 (Matejovič 2011).

21.–22. července 1891 – Krnov, Opava, Bruntál, Jeseník. Letní typ povodně. Několikadenní vydatné deště. Zatopeny louky a pole, kolem Opavy se vytvořilo velké jezero, část města pod vodou, velké škody (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

Dešťová povodeň z trvalých srážek v červenci 1903. Povodeň, ke kterým došlo v povodí Odry, představovaly pro tento region velkou přírodní katastrofu. Byly vyvolány dešti vícedenního trvání a výjimečného územního rozsahu. Při nich byl naměřen rekordní srážkový úhrn dne 9. července 1903 srážek 240,2 mm na stanici Nová Červená Voda v Hrubém Jeseníku, což bylo absolutní změřené jesenické denní srážkové maximum, do září 2024 platný rekord pro Moravu a České Slezsko. Povodeň ve dnech 10.–11. července 1903 byla způsobena extrémně vysokými úhrny srážek ve dnech 9. a 10. července. Již červen 1903 byl v povodí Odry velmi deštivý. Mimořádné srážky ze dne 9. července měly těžiště na severním okraji Hrubého Jeseníku, přičemž většina tohoto území, kde úhrny přesáhly 100 mm, je odvoňována do Odry na polském území. Kromě Nové Červené Vody spadlo 221 mm Rejvízu a 217,7 mm na stanici Šumný potok (559 m n. m.) (Brázdil, Kirchner 2007; Kozák et al. 2007).

23. července 1914 – bleskové povodně na Jesenicku (Jeseník, Mikulovice, Písečná, Stará Červená Voda, Supíkovice, Velké Kunětice). Úhrn srážek: 176,1 mm Velké Kunětice, 128,0 mm Mikulovice, 107,0 mm Jindřichov, 106,4 mm Rejvíz, 105,0 mm Nová Červená Voda, 101,5 mm Vidnava. Prudkým bouřkovým lijáčkům na Jesenicku ve dnech 23.–24. července předcházela osm dnů trvající vedra. Vysoké srážky byly naměřeny na více místech. Řeka Bělá se rozvodnila již v Jeseníku a další škody nadělala v Písečné a Mikulovicích. Nejhorší následky zanechala povodeň ve Staré Červené Vodě a hlavně v Supíkoviciích a ve Velkých Kuněticích. Po povodni došlo k úpravě toků v Bělé a Staříči (Brázdil, Kirchner 2007; Kozák et al. 2007).

Červenec 1919 – byl nejchladnějším červencem v Česku za posledních více než 100 let. Průměrná teplota vzduchu v Česku dosáhla 14,2 °C (2,3 °C pod normálem). V Jeseníkách byl nechladnější červenec v roce 1979 (13,2 °C). Druhý nejchladnější byl červenec 1913 (13,4 °C), třetím až čtvrtým červencem 1978 a 1984 s průměrnou teplotou vzduchu 13,5 °C. Červenec 1919 byl až pátým nejchladnějším jesenickým červencem s průměrnou teplotou vzduchu 13,6 °C. Dlouhodobá průměrná červencová průměrná teplota vzduchu v Jeseníkách za období 1901–1930 byla 19,0 °C a za současné období (1991–2020) 17,0 °C.

Nejchladnější listopad v Česku byl v roce 1920, kdy průměrná teplota vzduchu dosáhla –1,4 °C (3,7 °C pod normálem). Nejchladnější jesenický listopad byl v roce 1908 s průměrnou teplotou vzduchu –2,4 °C. –2,2 °C byla průměrná teplota vzduchu listopadu 1876, –2,0 °C byla průměrná teplota listopadu roku 1956. Listopad 1902 a 1988 měl průměrnou teplotu vzduchu –1,7 °C. –1,6 °C měl průměrnou teplotu vzduchu listopad roku 1879, 1884 a 1919. Průměrnou měsíční teplotu vzduchu –1,5 °C měl listopad 1920 a 1921. Průměrná teplota vzduchu za období (1901–1930) byla 1,2 °C a za období 1991–2020 již 2,8 °C.

Mimořádné následky měly intenzivní srážky v Jeseníkách v oblasti Červené hory 1. června 1921. V maximu napršelo 196 mm za 24 hodin, někteří autoři uvádějí možnost, že lokálně intenzita srážek dosáhla až 136 mm během 2 hodin. Ke zhoubným následkům přispělo i přehrazení toku rozsáhlými sesuvy z Červené hory (Brázdil, Kirchner et al. 2007). Z jesenických srážkových úhrnů uvádíme: 196,5 mm Bělá pod Pradědem, Červenohorské sedlo (1 011 m n. m.), 147,3 mm Loučná nad Desnou, Rejhotice (590 m n. m.).

13. prosince 1922 – na Ramzové naměřeno 180 cm celkové sněhové pokrývky. Dne 12. prosince 1922 bylo na Ramzové (740 m n. m.) také změřeno 180 cm a ve stejný den 147 cm v Nových Losinách (780 m n. m.), 142 cm na stanici Bělá pod Pradědem, Červenohorské sedlo (1 011 m n. m.), 140 cm na stanici Dolní Morava, Velká Morava (715 m n. m.), 108 cm v Červené Vodě (537 m n. m.) a 105 cm na stanici Vidly (774 m n. m.).

Nejchladnější český červen byl v roce 1923, kdy byla průměrná měsíční teplota vzduchu 11,0 °C (4,0 °C pod normálem). V Jeseníkách byl tento měsíc také nejchladnější (od roku 1875) s průměrnou měsíční teplotou vzduchu 10,6 °C. Druhý nejchladnější jesenický měsíc byl v roce 1890 s průměrnou teplotou vzduchu o 1 stupeň vyšší (11,6 °C). Za období 1901–1930 byla průměrná teplota vzduchu 14,0 °C a za období 1991–2020 již 15,2 °C.

Nejteplejší český listopad byl zaznamenán v roce 1926. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 6,9 °C (4,6 °C nad normálem). Také v Jeseníkách to byl nejteplejší listopad s průměrnou měsíční teplotou vzduchu 7,2 °C. Druhý nejteplejší jesenický listopad byl zaznamenán v roce 2000 s průměrnou měsíční teplotou vzduchu 5,8 °C. Třetí nejteplejší byl listopad v roce 1963

a 2019 s průměrnou měsíční teplotou vzduchu 5,7 °C. Průměrná teplota vzduchu za období 1901–1930 byla 1,2 °C a za normálové období 1991–2020 již 2,8 °C.

Únor 1929 – se zapsal absolutním teplotním rekordem –42,2 °C, který byl naměřen 11. února 1929 v Litvínovicích u Českých Budějovic. Na většině míst v Česku byl dosažen absolutní změřený teplotní rekord, kdy se hodnoty v Česku pohybovaly mezi –32 až –40 °C. V Jeseníkách byla, podle minimální teploty vzduchu, nejnížší hodnota ve dnech 10. až 12. února. Hodnoty na vybraných stanicích jsou uvedeny v tab. 1. Absolutní minima termínové teploty vzduchu byly zaznamenány většinou 10. února večer, 11. února ráno a večer a někde i 12. února ráno. Nejnížší termínová hodnota v Jeseníkách byla –38 °C 11. února v 7 hod. ráno v dnes již téměř zaniklé obci Karlovec (zatopena vodním dílem Slezská Harta) v nadmořské výšce 530 m n. m., dále –36 °C 11. února v Lichnově (389 m n. m.), stejná hodnota 10. února v Karlovci a 11. února v Bruntále (530 m n. m.).

Tab. 1 Nejnížší hodnoty teploty vzduchu v Jeseníkách v únoru 1929 podle minimální teploty vzduchu.

Table 1. The lowest values of air temperature in the Jeseníky Mountains in February 1929 according to the minimum air temperature observations.

Minimální teplota vzduchu [°C]	Datum výskytu	Název stanice
–33,0	11.02.1929	Staré Město pod Sněžníkem, Kunčice
–32,5	10.02.1929	Rýmařov
–32,1	11.02.1929	Rýmařov
–31,0	10.02.1929	Krnov
–30,3	11.02.1929	Ramzová

10. února 1929 – nejnížší naměřená průměrná denní teplota vzduchu. Nejnížší česká průměrná denní teplota vzduchu je podle dat v klimatologické databázi ČHMÚ –32,2 °C dne 10. února 1929 změřená na stanici Opava. V Jeseníkách byla nejnížší průměrná teplota vzduchu (tento den a za celý únor 1929 a vůbec v historii) –31,0 °C zaznamenána na stanici Stránské (u Bruntálu) dne 10. února 1929 (650 m n. m.).

Únor 1929 – byl a je doposud nejchladnějším měsícem v Česku. Průměrná teplota vzduchu –13,2 °C (11,6 °C pod normálem). V Jeseníkách to byl také nejchladnější únor s průměrnou měsíční teplotou vzduchu –13,1 °C, druhý nejchladnější únor byl v Jeseníkách v roce 1956 (–12,2 °C), třetí nejchladnější v roce 1875 (–10,9 °C) a čtvrtý nejchladnější byl v roce 1986 (–9,1 °C). Dlouhodobá jesenická únorová průměrná teplota vzduchu je za období let 1901–1930 –2,7 °C, za minulé normálové období (1961–1990) –2,4 °C a za současné normálové období (1991–2020) –1,5 °C. Přehled stanic s nejnížší průměrnou měsíční teplotou vzduchu v únoru 1929 v Jeseníkách je uveden v tab. 2.

Duben 1929 – byl českým nejchladnějším dubnem od roku 1919. Průměrná teplota vzduchu byla 3,2 °C (3,6 °C pod normálem). V Jeseníkách byl tento duben také nejchladnějším. Průměrná měsíční teplota vzduchu celých Jeseníků byla 2,0 °C. Druhý nejchladnější byl duben roku 1917 (2,2 °C) a třetím nejchladnějším duben byl v roce 1938 (2,3 °C). Dlouhodobá jesenická dubnová průměrná měsíční teplota vzduchu za období let 1901–1930 byla 5,4 °C a za současné normálové období je (1991–2020) 7,1 °C.

Tab. 2 Přehled stanic s nejnižší průměrnou měsíční teplotou vzduchu v únoru 1929 v Jeseníkách.

Table 2. Overview of stations with the lowest average monthly air temperature in February 1929 in the Jeseníky Mountains.

Průměrná měsíční teplota vzduchu [°C]	Nadm. výška [m n. m.]	Název stanice
-15,6	634	Zálesí u Javorníka
-14,6	670	Stránské
-14,1	310	Červená Voda
-14,0	550	Bruntál
-13,8	317	Krnov
	380	Lichnov
	760	Ramzová
	230	Vidnava
-13,5	625	Heřmanovice
	360	Jindřichov
	670	Světlá Hora
-13,2	612	Janovice u Rýmařova
-13,1	550	Bělá pod Pradědem, Domašov
	590	Rýmařov
-12,9	330	Mikulovice
-12,8	780	Vidly
	335	Šumperk, Temenice
-12,2	405	Zlaté Hory
-12,1	1 374	Králický Sněžník
-11,6	565	Vrbno pod Pradědem, Železná
-11,5	347	Javorník, Račí údolí
-10,5	388	Nové Heřminovy
-9,5	600	Staré Město pod Sněžníkem, Kunčice

29. října 1930 – napadlo rekordní množství sněhu (Lysá hora). Ve dnech 25. až 28. října napadlo na severní Moravě a ve Slezsku velké množství nového sněhu. Na stanici Bílá, Hlaviatá v Beskydech 27. října 56 cm a o den později 62 cm nového sněhu. V Jeseníkách to bylo 27. října 52 cm na stanici Dolní Morava, Velká Morava (715 m n. m.), 45 cm v Zálesí u Javorníka (632 m n. m.), 40 cm na stanici Jindřichov, Nové Losiny (780 m. n. m.). Z tohoto sněžení byly nejvyšší hodnoty celkové sněhové pokrývky 118 cm na Bílé, Hlaviaté 29. října. V Jeseníkách měla 73 cm stanice Dolní Morava, Velká Morava 29. října, 61 cm Zálesí u Javorníka 28. října, 58 cm Králický Sněžník a 53 cm Jindřichov, Nové Losiny (obě 29. října).

Září 1931 – bylo nejchladnějším zářím v ČR. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 9,1 °C (3,4 °C pod normálem). V Jeseníkách bylo září 1931 třetím až čtvrtým nejchladnějším zářím spolu s rokem 1889 (8,4 °C). Nejchladnější jesenícké září bylo v roce 1912 (6,9 °C), druhé nejchladnější bylo v roce 1996 (8,3 °C) a třetí nejchladnější bylo v roce 1877 (8,5 °C). Dlouhodobý průměr měsíce září za období 1901–1930 byl 11,4 °C a za současné normálové období (1991–2020) 11,9 °C.

11. prosince 1933 – byla zaznamenána nejvyšší prosincová průměrná denní teplota vzduchu v Praze, Karlově. Průměrná denní teplota vzduchu dosáhla 18,4 °C. V Jeseníkách bylo maximum 16,7 °C v Nové Červené Vodě, dále 16,1 °C v Jindřichově, 15,6 °C v Lichnově a Zálesí u Javorníka, 15,5 °C v Jeseníku a 15,2 °C v Městě Albrechticích, Žárech (vše 11. prosince 1933).

V roce 1934, kdy vrcholila významná epizoda hydrologického sucha trvající od roku 1931, je evidovaná zejména v srpnu řada přívalemých srážek. V Jeseníkách to byly vysoké úhrny srážek 27. srpna 1934: 66,2 mm v Kružberku, 66 mm v Horním Benešově, 56,5 mm v Krnově a 54,4 mm na stanici Vidly.

27. června 1935 – zasáhla Česko vlna veder. Maximální teplota vzduchu na řadě stanic byla nad 37 °C. V Jeseníkách byla maxima teploty vzduchu nad 31 °C tento den zaznamenána i na výše umístěných stanicích: 34,8 °C v Šumperku (328 m n. m.), 33,5 °C v Městě Albrechticích, Žárech (466 m n. m.). Podle termínových dat v 14:00 h to bylo 35,1 °C v Šumperku, Temenici, 35,0 °C v Krnově.

Rok 1940 – byl nejchladnějším rokem. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 4,9 °C (2,1 °C pod normálem). V Jeseníkách byl také rok 1940 nejchladnější, spolu s rokem 1875, kdy byla průměrná roční teplota vzduchu 4,4 °C. Další v pořadí nejchladnějších jeseníckých let byly roky 1941 a 1956, kdy byla průměrná roční teplota vzduchu 4,8 °C a roky 1902 a 1980 měly průměrnou roční teplotu vzduchu 5,0 °C. Dlouhodobá průměrná roční teplota vzduchu v Jeseníkách za období let 1901–1930, 1931–1960 a 1961–1990 byla shodně 6,2 °C, za období let 1991–2020 již 7,2 °C.

Srpen 1940 – byl nejchladnějším srpnem v historii Česka. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 13,4 °C (2,6 °C pod normálem). V Jeseníkách byl srpen 1940 také nejchladnější v celé historii (12,8 °C), 12,9 °C měl srpen 1885 a 13,0 °C srpen 1976. Průměrná srpnová jesenícká teplota vzduchu za období let 1931–1960 byla 15,5 °C, za období 1961–1990 byla teplota vzduchu 15,0 °C a za období let 1991–2020 již 16,6 °C.

Leden 1942 – byl nejchladnějším lednem v Česku. Průměrná měsíční teplota vzduchu byla -11,6 °C (8,5 °C pod normálem). V Jeseníkách byl leden 1942 také nejchladnějším měsícem s průměrnou měsíční teplotou vzduchu -12,3 °C, druhý nejchladnější leden byl v roce 1940 (-11,3 °C) a třetí nejchladnější leden byl v letech 1893 a 1963 (-10,3 °C). Dlouhodobá průměrná lednová jesenícká teplota vzduchu za období let 1931–1960 byla -4,3 °C, za období 1961–1990 byla teplota vzduchu -3,8 °C a za období let 1991–2020 již -2,5 °C.

20. května 1943 – se vyskytnul silný pozdní mráz. Teplota vzduchu klesla pod -5 °C. Zmrzlí muži na Trutnovsku způsobili, že zčernaly rané brambory. V Jeseníkách byla tento den nejnižší teplota vzduchu na Pradědu -7,5 °C, -1,5 °C v Městě Albrechticích, Žárech, -1,4 °C v Jeseníku, -0,8 °C ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčicích, -0,4 °C v Horním Benešově a -2,5 °C a 0 °C v Bruntále a v Krnově.

V létě 1947 bylo sucho. Velká neúroda obilí a dalších plodin v důsledku sucha.

Září 1947 – bylo v Česku nejteplejším. Průměrná teplota vzduchu byla 16,6 °C (4,1 °C nad normálem). Průměrná teplota vzduchu v září 1947 byla v Jeseníkách také historicky nejvyšší (15,8 °C), druhá nejvyšší teplota vzduchu byla 15,3 °C v roce 2023 a třetí nejvyšší 14,8 °C v roce 1942. Dlouhodobá průměrná jesenícká teplota vzduchu v září za období let 1931–1960 byla 12,0 °C, za období 1961–1990 byla teplota vzduchu 11,6 °C a za období let 1991–2020 již 11,9 °C.

27. října 1947 – minimální teplota vzduchu poklesla na říjen hodně hluboko, zejména v jižních Čechách (-14,2 °C). V Jeseníkách bylo minimum pro tento den -11,0 °C na Pradědu, -8,4 °C v České Vsi, -6,5 °C v Městě Albrechticích, Žárech, -5,8 °C v Horním Benešově a -4,8 °C v Šumperku.

9. února 1948 – zaznamenáno brzké kvetení stromů. Počátek kvetení břízy bělokoré byl zaznamenán ve velmi brzkém datu (Krnov 340 m n. m.), mohlo se jednat o dozvuk sucha 1947.

Září 1951 – teplý začátek podzimu přinesl výskyt několika tropických dní v průběhu září, které bylo jako celek teplotně normální. V Jeseníkách byl zaznamenán jeden tropický den na dvou stanicích dne 7. září. 30,3 °C ve Velkých Losinách a 30,2 °C v Šumperku.

28. října 1959 – na Pradědu byla zaznamenána rychlost větru 51 m·s⁻¹, což je nejvyšší říjnové maximum rychlosti větru.

4. července 1962 – byla naměřena nejnižší červencová průměrná denní teplota vzduchu (Praděd, -0,1 °C). Mezi nulou a jedním stupněm byla průměrná denní teplota vzduchu tohoto dne na několika stanicích v Krkonoších. V Jeseníkách mimo Praděd byla nízká průměrná denní teplota vzduchu ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčicích (7,4 °C) a dále 7,9 °C v Jeseníku, lázních a Rýmařově.

Zima 1963 – byla třetí nejchladnější zima 20. století podle počtu ledových dní.

Zima 1964 – byla velmi bohatá na sníh, vysoké zatížení sněhem způsobilo četné škody na střechách domů.

14. května 1969 – maximální teplota vzduchu výrazně přesáhla 30 °C. V Jeseníkách byla nejvyšší maximální teplota vzduchu v tento den zaznamenána v Karlově Studánce a to 32,3 °C. 31,4 °C bylo maximum teploty vzduchu v Šumperku, 31,0 °C v Krnově, 30,6 °C v Městě Albrechticích, Žárech, 30,0 °C ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčicích.

Prosinec 1969 – byl nejchladnějším prosincem, kdy průměrná měsíční teplota vzduchu dosáhla -6,3 °C (5,3 °C pod normálem). V Jeseníkách byl nejchladnějším prosincem v roce 1879 (-8,9 °C), druhý nejchladnější v roce 1890 (-7,4 °C) a třetí nejchladnější v roce 1969 (-6,9 °C). Dlouhodobá průměrná jesenická prosincová teplota vzduchu za období 1961–1990 byla -2,0 °C a za období let 1991–2020 již -1,4 °C.

29. května 1971 – bylo změřeno v Ramzové 160,4 mm srážek. Druhý nejvyšší úhrn srážek tento den byl 99,6 mm na stanici Skorošice, Nýznerov (396 m n. m.), dále 99,2 mm v Jeseníku,

lázních, 95,4 mm ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčicích, 61,0 mm v Javorníku a 49,7 mm v Černé Vodě.

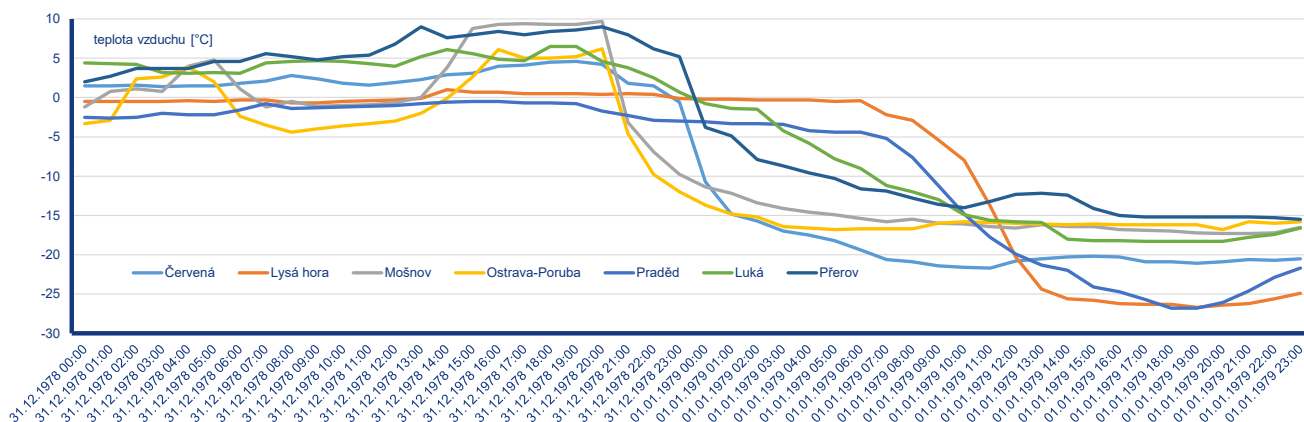
Říjen 1974 – byl nejchladnějším říjnem v Česku. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 4,4 °C (3,6 °C pod normálem). Nejchladnějším říjnem v Jeseníkách byl říjen v roce 1905 a 1922, kdy byla průměrná měsíční teplota vzduchu 2,9 °C. 3,1 °C byla průměrná měsíční teplota v říjnu 1881 a třetí nejchladnější říjen s průměrnou teplotou vzduchu 3,3 °C byl v roce 1936. Dlouhodobá průměrná jesenická říjnová teplota vzduchu za období 1931–1960 byla 6,7 °C a za období let 1991–2020 již 7,3 °C.

Nejsilnější víchřice zasáhla Evropu, včetně našeho území v lednu 1976. Nejvyšší lednové nárazy větru v lednu 1976 byly: 43,9 m·s⁻¹ Milešovka 4. ledna. Z Pradědu nejsou v zimě k dispozici data maximální rychlosti větru, pouze termínová klimatologická data. Dne 3. ledna 30 m·s⁻¹ v 13:00 h a 16:00 h, (SYNOP). V Krnově na letišti byly zaznamenány maximální rychlosti větru 32,0 m·s⁻¹ dne 3., 4. a 5. ledna.

31. ledna 1976 – nejvyšší naměřená lednová výška celkové sněhové pokrývky. Na Pradědu leželo 257 cm sněhu. V Jeseníkách bylo po Pradědu nejvíce 89 cm na Karlově Studánce, 88 cm na stanici Vidly, 70 cm v Branné, Františkově a v Oskavě, Bedřichovu.

Léto 1977 – srážky na přelomu července a srpna přinesly za 5 dní více než 300 mm na stanicích v Krkonoších a Jeseníkách. V Jeseníkách byl srážkový úhrn za období 30. července až 3. srpna 1977: 294,4 mm v Heřmanovicích, 244,9 mm na Ramzové, 225,4 mm v Mikulovicích, 224,2 mm ve Zlatých Horách, 202,2 mm v Černé Vodě. Další zajímavá srážková třídní epizoda nastala 21. až 23. srpna, kdy na všech jesenických stanicích spadlo 25 až 106 mm srážek. Nejvíce 106,2 mm ve Vidlích, 100 mm na Pradědu, 94 mm v Mikulovicích, 92,4 mm v Heřmanovicích a 90 mm ve Zlatých Horách.

Nejznámější „zimní“ událostí však bylo extrémní ochlazení ze Silvestra 1978 na Nový rok 1979, kdy teplota vzduchu poklesla z cca 15 °C na hodnoty okolo -15 °C během několika hodin. V průběhu pokračující tuhé zimy se pak na řadě míst zhroutil systém centrálního vytápění, uhlí zamrzalo ve vagónech a docházelo i k četným výpadkům v dodávkách elektřiny. Na školách museli vyhlásit uhelné prázdniny. Energetická krize

Obr. 1 Hodinový průběh teploty vzduchu [°C] podle vyčíslení termogramu ze stanic Červená (748 m n. m.), Lysá hora (1 322 m n. m.), Mošnov (250 m n. m.), Ostrava-Poruba (239 m n. m.), Praděd (1 490 m n. m.), Luká (510 m n. m.) a Přerov (203 m n. m.) za období 31. prosince 1978 až 1. ledna 1979.

Fig. 1. Hourly air temperature [°C] according to the enumeration of the thermogram from the Červená (748 m above sea level), Lysá hora (1,322 m above sea level), Mošnov (250 m above sea level), Ostrava-Poruba (239 m above sea level), Praděd (1,490 m above sea level), Luká (510 m above sea level) and Přerov stations (203 m above sea level) for the period from 31 December 1978 to 1 January 1979.

na začátku roku se stala také podnětem pro zavedení letního času od 1. dubna. Ve vrcholových partiích Jeseníků a Beskyd (Praděd a Lysá hora) bylo maximum teploty vzduchu mezi 0 až 1 °C a teplota vzduchu poklesla na Nový rok na –27 °C. Na Pradědu byl pokles teploty vzduchu mezi 7 až 14 hod. 1. ledna a na Lysé hoře byl pokles postupný od 19 hod. 31. prosince do 19 hod 1. ledna. V Mošnově byl pokles teploty vzduchu z téměř 10 °C ve 20 hodin 31. prosince na –16 °C v 7 hod. 1. ledna.

Rok 1983 – byl suchý a teplý, letní teploty vystoupily krátkodobě 27. července 1983, kdy byla v Praze Uhřetěvesi naměřena tehdy rekordní hodnota 40,2 °C. Tato hodnota byla 30 let českým teplotním rekordem. Do 27. července 1983 byla pravděpodobně maximální teplota vzduchu v Česku 39,1 °C změřená dne 7. července 1957 v obci Hněvice okr. Litoměřice, dnes součást Štětí, v nadmořské výšce 179 m n. m. Dne 27. července 1983, byla druhá nejvyšší teplota vzduchu 40,1 °C změřená na stanici Plzeň, Bolevec, 40,0 °C v Sedlčanech a v Klatovech. Devět dalších stanic mělo maximální teplotu vzduchu 39,0 °C a vyšší. V Jeseníkách bylo maximum teploty vzduchu tento den zaznamenáno v Javorníku, kde bylo změřeno maximum teploty vzduchu 37,0 °C. 35,7 °C bylo maximum teploty vzduchu tento den v Šumperku.

Tab. 3 Nejvyšší zaznamenané hodnoty maximální rychlosti větru v ČR a v Jeseníkách v listopadu 1984.

Table 3. The highest recorded values of maximum wind speed in the Czech Republic and the Jeseníky Mountains in November 1984.

Maximální rychlost větru [m·s ⁻¹]	Datum výskytu	Název stanice
48,0	23.11.1984	Kuchařovice
45,8	24.11.1984	Milešovka
45,7	23.11.1984	Přimda
32,0	24.11.1984	Krnov
29,0	24.11.1984	Mikulovice
25,0	23.11.1984	Praděd*
23,0	23.11.1984	Krnov
22,0	22.11.1984	Mikulovice

* z hodinových dat zpráv SYNOP

* from hourly data of SYNOP reports

Velmi větrný byl rok 1984, kdy se vichřice vyskytly v červenci a zejména pak v listopadu. V tomto měsíci se vysoké rychlosti větru (denní maxima) vyskytovaly ve dnech 23. a 24. listopadu (tab. 3).

12. dubna 1986 – byla zaznamenána nejnižší dubnová průměrná denní teplota vzduchu na Sněžce –13,4 °C. Druhá nejnižší průměrná denní teplota byla –11,3 °C na Labské boudě, třetí –11,2 °C na Pradědu, dále –9,9 °C na Lysé hoře, –9,3 °C v Kořenově, Jizerce a –8,1 °C v Cínovci. V Jeseníkách to bylo po Pradědu –5,7 °C v Karlově Studánce, –4,7 °C ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčicích, –4,3 °C v Rýmařově, –4,0 °C ve Světlé Hoře, –3,8 °C v Jeseníku a Městě Albrechticích, Žárech.

5. června 1986 – na Pradědu napadlo 37 cm nového sněhu což je nejvyšší naměřená červnová výška nového sněhu. Tento den v Česku napadlo 20 cm nového sněhu na Labské boudě. Všechny ostatní stanice uvádějí nulu v novém sněhu tento den. V červnu ještě napadlo na Pradědu 3 cm nového sněhu 1. června a 12 cm 4. června.

Březen 1987 – byl nejchladnějším březnem v Česku. Průměrná teplota vzduchu dosáhla –2,5 °C (5,0 °C pod normálem). V Jeseníkách byl tento březen až třetím nejchladnějším s průměrnou měsíční teplotou vzduchu –3,9 °C. Nejchladnějším březnem v Jeseníkách byl březen roku 1875 (–4,5 °C) a druhý nejchladnější byl březen roku 1883 (–4,3 °C). Dlouhodobá březnová jesenická teplota vzduchu byla za období 1961–1990 1,0 °C a za období let 1991–2020 již 1,7 °C.

Únor 1990 – byl nejteplejším únorem v Česku. Průměrná teplota vzduchu byla 3,4 °C (4,5 °C nad normálem). V době vydání publikace byl únor 1990 nejteplejším únorem jak v Česku, tak v Jeseníkách. Podle průměrné měsíční teploty vzduchu únor 2024 překonal únor 1990 jak v Česku, tak v Jeseníkách. Nejteplejší únor (2024) měl v Jeseníkách průměrnou měsíční teplotu vzduchu 4,7 °C, druhý nejteplejší byl v roce 1990 (2,9 °C), třetí nejteplejší v roce 1966 (2,4 °C) a průměrnou teplotu vzduchu 2,3 °C měl únor roku 1998 a 2020. Dlouhodobá únorová jesenická teplota vzduchu byla za období 1961–1990 –2,4 °C a za období let 1991–2020 již –1,5 °C.

Květen 1991 – byl nejchladnějším českým květen. Průměrná teplota vzduchu byla 8,9 °C (3,4 °C pod normálem). Nejchladnější jesenický květen podle průměrné měsíční teploty vzduchu byl v roce 1876 (6,8 °C). 7,2 °C byla teplota druhého nejchladnějšího května v roce 1902, 7,3 °C měl květen 1919 a 7,9 °C měl květen roku 1980 a 1991. Dlouhodobá květnová jesenická teplota vzduchu za období let 1991–2020 byla 11,7 °C.

8. srpna 1994 – při vrcholu až 19 dní trvající vlny veder byl zaznamenán 30% nárůst úmrtnosti. Nejvyšší teplota vzduchu byla 1. srpna 1994 v Poděbradech (39,2 °C). V Jeseníkách se počátkem srpna vyskytly maximální teploty vzduchu 35 °C a více: 37,4 °C Javorník 1. srpna, 36,4 °C Šumperk 1. srpna, 35,5 °C Šumperk 2. srpna, 35,4 °C Jeseník 1. srpna, 35,0 °C Krnov 1. srpna, 35,0 °C Krnov 6. srpna, 35,0 °C Šumperk 6. srpna.

13. května 1996 – extrémní srážky v podhůří Jeseníků způsobily povodeň, která nejhůře postihla Lichnov. Na Bruntálsku a Opavsku, vodní tok Čižina a horní Opava (povodí Odry). Úhrn srážek: 110,0 mm Lichnov, 100,0 mm Mezina (u Bruntálu), 80,9 mm Heřmanovice, 78,4 mm Rejvíz, 72,2 mm Lomnice u Rýmařova. V podvečerních a nočních hodinách přívalové srážky charakteru průtrže mračen zasáhly především okres Bruntál a částečně okres Opava. Během relativně krátké doby jen několika hodin intenzita srážek přesáhla 50 mm·h⁻¹. Velmi intenzivními srážkami bylo zasaženo území téměř 200 km². Hlavní část srážek spadla od 18:15 h do 21:20 h. Byly dosaženy velké kulminační průtoky, spojené se značnými materiálními škodami a ztrátou jednoho lidského života (Brázdil, Kirchner et al. 2007).

Zcela mimo dobovou historickou zkušenost byly povodně v povodí Odry, Moravy a horního Labe v červenci 1997. Příčinou byly orograficky zesílené srážky, jež přinesla tlaková níže, která svůj postup zastavila nad východní Evropou. Průtoky na tocích v povodí Odry a Moravy dosáhly historická maxima stavů a průtoků. Na stanici Zlaté Hory, Rejvíz bylo dne 6. července 1997 změřeno 214,2 mm srážek, ve stejný den 199,3 mm na stanici Vidly, 196,5 mm v Heřmanovicích, 189 mm v Jeseníku 178,1 mm ve Starém Městě pod Sněžníkem, 172 mm ve Zlatých Horách, 156,3 mm v Bělé pod Pradědem a 167 mm v Jeseníku dne 7. července 1997. Přehled měsíčního úhrnu srážek v červenci 1997, dlouhodobého měsíčního úhrnu srážek v červenci a dlouhodobého ročního úhrnu srážek (za normálové období 1961–1990) je pro stanice s nejvyšším měsíčním úhrnem srážek v červenci 1997 uveden v tab. 4. Více informací k příčině

Tab. 4 Přehled měsíčního úhrnu srážek v červenci 1997, dlouhodobý srážkový úhrn pro červenec za normálové období 1961–1990 a dlouhodobý roční úhrn srážek za normálové období 1961–1990 na meteorologických stanicích s nejvyššími úhrny srážek v červenci 1997.

Table 4. Overview of monthly precipitation in July 1997, long-term precipitation total for July for the normal period 1961–1990 and long-term annual precipitation for the normal period 1961–1990 at meteorological stations with the highest precipitation totals in July 1997.

Název stanice	Nadm. výška [m n. m.]	Úhrn srážek za červenec 1997 [mm]	Dlouhodobý úhrn srážek za červenec [mm]	Dlouhodobý úhrn srážek za rok [mm]
Zlaté Hory, Rejvíz	757	722,1	146,8	1 034,2
Jeseník	465	696,5	124,7	910,8
Praděd	1 490	661,0	157,0	1 128,0
Vidly	774	639,2	140,8	1 116,7
Ramzová	740	626,9	130,5	983,7
Bělá pod Pradědem, Filipovice	685	624,3	116,6	946,2
Heřmanovice	652	602,2	128,5	927,4

ným srážkám této povodně naleznete v příspěvku Květoně et al. (1997).

Říjen 2001 – byl nejteplejším říjnem. Průměrná teplota vzduchu 11,3 °C (3,3 °C nad normálem). Říjen 2001 byl v Jeseníkách až čtvrtý nejteplejší (10,3 °C). Nejvyšší průměrná měsíční jesenická teplota vzduchu v říjnu 1907 byla 12,2 °C, druhý nejteplejší říjen byl v roce 2000 (10,8 °C) a třetí v roce 1966 (10,6 °C). Dlouhodobá jesenická průměrná teplota vzduchu za období let 1991–2020 byla 7,3 °C.

13. srpna 2002 – byl při povodni naměřen denní úhrn srážek 278 mm na stanici Hejnice, Knajpa v Jizerských horách a na německé stanici Cínovec 312 mm. Více informací ke srážkám této povodně naleznete v příspěvku Květoně et al. (2002) ve speciálním čísle Meteorologických zpráv. Srážkově byl tento den v Jeseníkách také významný. Úhrn srážek na stanicích: 103,4 mm Staré Město pod Sněžníkem, Kunčice, 92,2 mm Černá Voda, 84,3 mm Malá Morava, Sklené, 82,0 mm Jeseník.

6. června 2003 – Nový Malín – prokázáný výskyt tornáda o intenzitě F0.

Červen 2003 – byl nejteplejším červnem. Průměrná teplota vzduchu odpovídala 19,4 °C (3,9 °C nad normálem). 19,2 °C byla průměrná červnová jesenická teplota vzduchu nejteplejšího června v roce 1919, druhý nejteplejší měsíc byl červen 1875 s teplotou 17,6 °C a třetí červen 2003 (17,4 °C). Dlouhodobá jesenická průměrná teplota vzduchu za období let 1961–1990 byla 14,0 °C a za období 1991–2020 15,2 °C.

19. listopadu 2004 – byla zaznamenána vichřice ve Vysokých Tatrách. Nejsilnější nárazy větru dosáhly v Popradu rychlosti 122 km·h⁻¹ (33,9 m·s⁻¹), na Lomnickém štítu 165 km·h⁻¹ (45,8 m·s⁻¹) a na Skalnatém plese 190 km·h⁻¹ (52,8 m·s⁻¹). Větrná kalamita zasáhla 12 000 ha území Tater (30 × 3 km), 3 mil. m³ dřevní hmoty (tj. 90 % roční těžby na Slovensku), jedna oběť a tři zranění. I v roce 1915 se Vysokými Tatrami přehnala větrná smršť (Motyčka 2005). Tento den byla nejvyšší rychlost větru v Česku změřena v Dukovanech (33,8 m·s⁻¹), dále 32,2 m·s⁻¹ v Temelíně, 32,0 m·s⁻¹ v Kocelovicích a na Lysé hoře v Beskydech. V Jeseníkách a v okolí to bylo 31,0 m·s⁻¹ na Lukě, 28,0 m·s⁻¹ v Mošnově a 28,0 m·s⁻¹ v Krnově.

Zima 2005/2006 – přinesla četné sněhové rekordy. Do konce roku bylo maximum celkové sněhové pokrývky 31. prosince 2005 v regionu severní Moravy a Slezska 225 cm na Lysé

hoře, 148 cm na Šeráku, 120 cm ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčice a 110 cm na Ostružné a 100 cm v Bělé pod Pradědem. V zimě od 1. ledna 2006 bylo maximum 242 cm na Lysé hoře 19. února 2006, 225 cm na Šeráku 18. března 2006, 205 cm na Ovčárně 23. března 2006 a 174 cm ve Starém Městě pod Sněžníkem, Kunčicích 12. února 2006.

Červenec 2006 – byl nejteplejším červencem. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 21,3 °C (3,5 °C nad normálem). Také nejteplejší jesenický červenec byl v roce 2006 s průměrnou teplotou vzduchu 20,1 °C. Druhý nejteplejší červenec byl v roce 1994

s teplotou vzduchu 19,5 °C a třetí nejteplejší červenec roku 1995 s teplotou vzduchu 18,6 °C. Dlouhodobá jesenická průměrná teplota vzduchu za období let 1961–1990 byla 15,4 °C a za období 1991–2020 17,0 °C.

Leden 2007 – byl nejteplejším lednem v Česku. Průměrná teplota vzduchu byla 3,1 °C (5,9 °C nad normálem). Leden 2007 byl také nejteplejším lednem v Jeseníkách s průměrnou teplotou vzduchu 1,8 °C. Druhý nejteplejší leden byl v roce 1975 (1,2 °C) a třetí nejteplejší leden s teplotou vzduchu 0,9 °C v roce 1921, 1936 a 1983. Dlouhodobá jesenická průměrná teplota vzduchu za období let 1961–1990 byla –3,8 °C a za období 1991–2020 –2,5 °C.

Nejničivějším orkánem byla vichřice pojmenovaná Kyrill z ledna 2007, která způsobila ohromné škody na lesích a v energetice. Během jejího výskytu bylo pro naše území zaznamenáno 19. ledna na Labské boudě absolutní maximum rychlosti větru, a to 57,8 m·s⁻¹. V regionu severní Moravy a Slezska byly maximální rychlosti větru: 41,4 m·s⁻¹ Šerák, 25,0 m·s⁻¹ Krnov, 23,3 m·s⁻¹ Světlá Hora, 23,2 m·s⁻¹ Javorník.

O rok později na začátku března přišel další katastrofální orkán Emma s maximálním nárazem větru o rychlosti 54,1 m·s⁻¹ na Labské boudě 2. března 2008, což je nejvyšší březnové maximum rychlosti větru v Česku. V regionu severní Moravy a Slezska byly maximální rychlosti větru: 35,2 m·s⁻¹ Šerák, 21,0 m·s⁻¹ Krnov, 20,3 m·s⁻¹ Javorník.

Květen až červen 2010 – povodně ve dvou vlnách postihly východ území Česka (povodí Odry a Moravy). Významné srážkové epizody byly zaznamenány ve dnech 16.–17. května, 30. května–3. června, 7.–8. srpna. Denní srážkové úhrny 50 až 170 mm se vyskytly zejména v Beskydech. V Jeseníkách byly nejvyšší srážkové úhrny: 79,3 mm na Šeráku 21. května, 71,2 mm na Anenském vrchu 18. května, 66,5 mm v Bělé pod Pradědem, Filipovicích 16. května.

Rok 2010 – byl posledním rokem se skutečně sněžnou zimou, tedy takovou, která přinesla několik týdnů trvajících pokrytí vrstvou sněhu několik desítek cm v nižších a středních polohách.

29. dubna 2012 – byla v Javorníku naměřena průměrná denní teplota vzduchu 25,1 °C, což je nejvyšší naměřená dubnová teplota vzduchu. Ze stejného dne stále pochází druhá nejvyšší dubnová hodnota průměrné denní teploty vzduchu, která byla zaznamenána v Mokošíně okr. Pardubice (24,9 °C) a třetí nej-

vyšší hodnota, opět ve stejný den je z Mošnova (letišťe Leoše Janáčka) a to 24,7 °C.

Vůbec nejvyšší teplota vzduchu na našem území 40,4 °C byla naměřena v Dobřichovicích 20. srpna 2012. V Jeseníkách byla tento den nejvyšší maximální teplota vzduchu 36,7 °C v Javorníku, 36,4 °C v Osoblaze, 35,0 °C v Městě Albrechticích, Žárech, 34,9 °C v Krnově a 34,3 °C v Jeseníku. Např. na Šeráku byla maximální teplota vzduchu tento den 25,9 °C. Absolutní maximum teploty vzduchu na Šeráku (stanice v provozu od roku 2004) je 27,1 °C dosažená ve dnech 17. července 2007, 28. července a 8. srpna 2013).

18. června 2013 – bylo zaznamenáno tornádo v Krnově o intenzitě F2. Na nedalekém krnovském letišti byla tento den zaznamenána maximální rychlost větru pouze 12,6 m·s⁻¹, 15,3 m·s⁻¹ na Sněžce, 16,0 m·s⁻¹ na Šeráku a nejvíce v Česku 18,2 m·s⁻¹ na Svatouchu a Třebařově (okres Svitavy).

Březen 2014 – byl nejteplejším březnem v Česku. Průměrná teplota vzduchu byla 6,2 °C (3,7 °C nad normálem). Stejně jako v Česku, tak i v Jeseníkách se stal nejteplejším březnem ten v roce 2024. Průměrná měsíční teplota vzduchu byla v Jeseníkách 5,9 °C, druhá nejvyšší teplota v březnu byla v roce 2014 a to 5,0 °C a třetí v roce 1990 4,9 °C. Dlouhodobý průměr teploty vzduchu v březnu za období 1961–1990 byl 1,0 °C a za období 1991–2020 je již 1,7 °C.

Od povodně 12. června 2013 začal postupně narůstat srážkový deficit na celém území, který vedl ke vzniku dlouhotrvajícího sucha. Nejsušší byly roky 2015 a 2018.

Srpen 2015 – byl nejteplejším srpnem v Česku. Průměrná teplota vzduchu byla 21,3 °C (4,0 °C nad normálem). Nejteplejší jesenický srpen byl v roce 1992. Průměrná měsíční teplota vzduchu byla v Jeseníkách 20,3 °C, druhá nejvyšší teplota v srpnu byla v roce 2015 a to 19,9 °C a třetí v roce 2018 18,9 °C. Dlouhodobý průměr teploty vzduchu v srpnu za období 1961–1990 byl 15,0 °C a za období 1991–2020 je již 16,6 °C.

V roce 2015 – bylo zaznamenáno nejteplejší léto v historii s extrémní horkou vlnou od 7. do 15. srpna s teplotami vzduchu přesahujícími v odpoledních maximech 37 °C. Nejvyšší hodnoty maximální teploty vzduchu v Jeseníkách v tomto období uvádí tab. 5.

1. září 2015 – byla v Javorníku změřena denní maximální teplota vzduchu 37,4 °C, což je doposud nejvyšší teplota vzduchu

v září v Česku. Druhá v pořadí je teplota vzduchu 37,1 °C změřená na stanici Valtice 9. září 1955.

Prosinec 2015 – byl nejteplejším prosincem v Česku. Průměrná teplota vzduchu byla 3,7 °C (4,6 °C nad normálem). Nejteplejší jesenický prosinec byl v roce 1934, průměrná měsíční teplota vzduchu byla v Jeseníkách 2,8 °C, druhá nejvyšší průměrná měsíční teplota vzduchu v prosinci byla v roce 2015 a to 2,7 °C a třetí v roce 1910 (1,9 °C). Dlouhodobý průměr teploty vzduchu v prosinci za období 1961–1990 byl –2,0 °C a za období 1991–2020 je již –1,4 °C.

Poslední květnový den roku 2016 se v Moravskoslezském kraji vyskytly silné bouřky s přívalovými lijáky a krupobitím. Mimořádně vysoký krátkodobý srážkový úhrn byl naměřen na stanici Město Albrechtice, Žáry (498 m n. m.). V době od 18:22 až 21:30 h letního času bylo naměřeno 145,5 mm srážek. Mimořádná byla intenzita srážek mezi 18:22 až 19:00 h, kdy člunkový srážkoměr zaznamenal 119,6 mm (Lipina et al. 2016).

Pozdní sněhová pokrývka v dubnu 2017. Sněhová pokrývka na stanici Jeseník přetrvávala od 19. do 23. dubna s maximální výškou sněhové pokrývky 37 cm a ke konci dubna znovu nasněžilo. Protože přetrvávalo studené počasí, sniž z první epizody nestihl roztát. Pro stanice Šerák a Jeseník platí zajímavá skutečnost, že za celou zimu 2016/2017 neměly více sněhu než právě v druhé polovině dubna. Sněhové maximum v Jeseníku bylo dosaženo 20. dubna a na Šeráku to bylo dokonce až 29. dubna (Abrahánek, Rušar 2021).

V říjnu 2017 – byl nejsilnější vichřicí orkán Herwart. Nejvyšší rychlost větru byla dne 29. října 2017 na Sněžce 50,6 m·s⁻¹, 50,5 m·s⁻¹ na Luční boudě. Šerák měl tento den maximum 27,7 m·s⁻¹.

Duben 2018 – byl nejteplejším dubnem v Česku. Průměrná teplota vzduchu dosáhla 12,7 °C (5,4 °C nad normálem). Stejně jako v Česku, tak i v Jeseníkách se stal nejteplejším dubnem ten v roce 2018. Průměrná měsíční teplota vzduchu byla v Jeseníkách 11,7 °C, druhá nejvyšší průměrná měsíční teplota vzduchu v dubnu byla v roce 2009 a to 10,3 °C a třetí v roce 2000 (9,7 °C). Dlouhodobý průměr teploty vzduchu v dubnu za období 1961–1990 byl 5,8 °C a za období 1991–2020 je již 7,1 °C.

30. dubna až 2. června 2018 – došlo k velké produkci pylu u většiny rostlinných druhů, v extrémní míře kvetly jehličnany. Na základě této zkušenosti byl do meteorologické terminologie zaveden pojem „pylový zákal“.

Květen 2018 – byl nejteplejším květnem v Česku. Průměrná teplota vzduchu byla 16,2 °C (3,9 °C nad normálem). Nejteplejší květen v Jeseníkách byl v roce 1889 s průměrnou teplotou vzduchu 14,6 °C, druhá nejvyšší průměrná teplota vzduchu v květnu byla 14,5 °C v roce 2002 a 2018 a třetí 14,4 °C v roce 1931. Dlouhodobý průměr teploty vzduchu v květnu za období 1961–1990 byl 11,0 °C a za období 1991–2020 je 11,7 °C.

Nejvyšší průměrná roční teplota vzduchu pro celou oblast Jeseníků byla 8,4 °C v roce 2019. Hodnotu průměrné roční teploty vzduchu 8,3 °C měly v Jeseníkách roky 2014 a 2023. Průměrná roční teplota vzduchu 8,2 °C byla zaznamenána v letech 2015 a 2018 a průměr teploty vzduchu 8,0 °C měly roky 2000 a 2020. Dlouhodobý roční průměr teploty vzduchu za období 1961–1990 byl 6,2 °C a za období 1991–2020 je již 7,2 °C.

10. března 2019 – orkán Eberhard působil škody na celém území ČR. Na Milešově byl naměřen náraz větru o rychlosti 48,7 m·s⁻¹. 53,8 m·s⁻¹ na Sněžce a tamtéž 53,5 m·s⁻¹ 11. března,

Tab. 5 Nejvyšší hodnoty maximální teploty vzduchu v horké vlně 7. až 15. srpna 2015 v Jeseníkách.

Table 5. The highest values of the maximum air temperature in the heat wave from 7 to 15 August 2015 in the Jeseníky Mountains.

Maximální teplota vzduchu [°C]	Datum výskytu	Název stanice
38,2	08.08.2015	Javorník
37,5	07.08.2015	
35,7	12.08.2015	
36,1	08.08.2015	Jeseník
35,1	07.08.2015	
36,0	07.08.2015	Šumperk
35,4	08.08.2015	
	09.08.2015	
35,6	08.08.2015	Krnov
35,2	08.08.2015	Město Albrechtice, Žáry

37,0 m·s⁻¹ v Kocelovicích. V Jeseníkách to bylo nejvíce na Dolní Moravě, Slaměnce 32,7 m·s⁻¹ 11. března a 30,8 m·s⁻¹ 10. března a 28,6 m·s⁻¹ na Šeráku 10. března.

V dubnu 2020, kdy vrcholilo dlouhotrvající suché období, dosáhl deficit srážek pro území České republiky načítaný od ledna 2014 hodnoty téměř 500 mm (Crhová et al. 2021). V dubnu spadlo pouze 18 mm srážek, což je 43 % normálu v Česku (Tolasz et al. 2021). V Jeseníkách to bylo pouze 9,7 mm, což je druhá nejnižší hodnota po dubnu 2007, kdy spadlo pouze 6,8 mm srážek. Třetí srážkově nejslabší duben byl v roce 1946, kdy spadlo průměrně 11,9 mm srážek. Dlouhodobý roční průměr úhrnu srážek v Jeseníkách za období 1961–1990 byl 53,7 mm a za období 1991–2020 je 51,7 mm.

Povodně v červnu 2020. Na území Česka se příčinné srážky červnových povodní vyskytly ve čtyřech epizodách: 6.–8., 13.–14., 18.–21. a 26.–29. Nejvyšší měsíční úhrny byly 379,8 mm v Bílém Potoce, Smědavě, 336,1 mm v Raškovcích, 333,7 mm v Rychnově nad Kněžnou, 328,3 mm v Heřmanovicích, 316,7 mm na Lysé hoře v Beskydech, 311,9 mm na Šeráku, 303,5 mm v Uhelné, Nových Vilémovicích a ve Zlatých Horách, 295,5 mm v Bělé pod Pradědem, Filipovicích a 290,4 mm v Jeseníku. Dne 7. června byly hodinové úhrny srážek v Oskavě 56,6 mm a Sobotíně, Klepáčově 42,3 mm (Crhová et al. 2021).

V noci na 14. října 2020 postupovala hluboká tlaková níže od jihovýchodu nad jižní Polsko a frontální vlna spojená s touto níží přinesla na část našeho území vydatný déšť, na horách i sněžení. V Heřmanovicích (okres Bruntál) napršelo 116,5 mm, na Luční boudě dosáhla výška nového sněhu 35 cm. Na horách sněžilo až do 17. října a celková výška sněhu dosáhla na Lysé hoře 40 cm, na Šeráku a na Luční boudě 36 cm. Nejvyšší měsíční přírůstek nového sněhu zaznamenaly stanice Šerák (60 cm) a Lysá hora (52 cm) (Tolasz et al. 2021).

Rok 2023 začal nezvykle vysokými teplotami vzduchu, nejvyšší lednové denní maximum teploty vzduchu 20,0 °C bylo naměřeno hned 1. ledna v Metylovicích (okres Frýdek-Místek). Tato hodnota se stala novým lednovým celorepublikovým maximum (předchozí maximum 18,8 °C bylo naměřeno 29. ledna 2002 v Ústí nad Labem, Mánesových sadech). Zajímavá je však i druhá nejvyšší hodnota 19,6 °C ze stejného dne v Javorníku (okres Jeseník), která byla dosažena v nočních hodinách ve 02:20 SEČ. Zároveň bylo v tento den překonáno i nejvyšší lednové noční minimum teploty ve Vidnavě (okres Jeseník). Teplota od silvestrovského večerního klimatického termínu v 21:00 hodin (16,2 °C) v průběhu noci už jen stoupala, a stala se tak nejvyšším nočním minimem teploty (Tolasz et al. 2024).

Ve dnech 26. až 28. ledna 2023 zaznamenalo až 180 stanic v celém Česku mrznoucí mrholení a výskyt ledovky (Tolasz et al. 2024).

Září 2023 – bylo mimořádně teplé a velmi suché. Jednalo se o vůbec nejteplejší i nejsušší září dle průměrné hodnoty teploty vzduchu a úhrnu srážek na území ČR (ČHMÚ 2024). V Jeseníkách mělo září 2023 průměrnou měsíční teplotu vzduchu 15,3 °C a bylo druhé nejteplejší září v historii po roce 1947, kdy mělo září průměrnou měsíční teplotu vzduchu 15,8 °C. Dlouhodobá průměrná teplota vzduchu v září je v Jeseníkách 11,9 °C (1991–2020). V září spadlo v Jeseníkách průměrně pouze 25,9 mm. Nejméně srážek v září připadá na rok 1959, kdy průměrně spadlo pouze 2,1 mm srážek, dále 16,5 mm v září 1947 a 19,7 mm v září 2009. Dlouhodobý průměrný úhrn srážek v září je v Jeseníkách 80,1 mm (1991–2020).

V listopadu 2023 – napadlo v Česku 215 % srážkového normálu za období 1991–2020, což je vůbec nejvyšší hodnota od roku

1961, od kdy je k dispozici plošné zpracování srážek v databázi ČHMÚ. Nejvyšší denní úhrn srážek 68,5 mm zaznamenala 3. listopadu stanice Šerák (okres Jeseník). V tento den naměřily vysoké úhrny srážek i ostatní stanice v Jeseníkách (Tolasz et al. 2024). Listopad 2023 je v Jeseníkách až pátým nejdeštivějším listopadem (od roku 1875, kdy máme takto zpracovaná data pro Jeseníky), kdy spadlo 120,5 mm srážek. Nejvíce srážek v listopadu bylo zaznamenáno v roce 1910, kdy byl úhrn 148,7 mm, dále 141,7 mm v roce 1890, listopad roku 1903 měl úhrn 126,3 mm a 122,7 bylo v listopadu roku 1882.

V prosinci 2023 – se ve dvou třídenních obdobích (1. až 3. a 22. až 24. prosince) vyskytlo plošně rozsáhlé intenzivní sněžení. 1. a 2. prosince napadl alespoň 1 cm nového sněhu na všech základních stanicích ČHMÚ (649 stanic). Ve druhé vlně také minimálně 1 cm 22. až 24. prosince na 364 stanicích z 649 stanic. To ve výsledku znamenalo, že na hřebenech Krkonoš a Šumavy dosahovala sněhová pokrývka až 150 cm a hřebeny Krušných, Jizerských, Orlických hor, Jeseníků a Beskyd měly prosincová maxima výšky sněhu kolem 100 cm, prosincové maximum 175 cm bylo naměřeno 24. prosince na Blatném vrchu (okres Klatovy) (Tolasz et al. 2024). V Jeseníkách bylo maximum nového sněhu 21 cm v Šumperku 23. prosince, 20 cm v Mikulovicích a na Ramzové 2. prosince a 20 cm také v Oskavě 23. prosince. Maxima celkové sněhové pokrývky v Jeseníkách v tomto měsíci byly 95 cm na Šeráku, 92 cm na Králickém Sněžníku a 80 cm na Ovčárně, vše 25. prosince, 60 cm dne 3. prosince na stanici Vidly a 50 cm 5. prosince v Heřmanovicích.

Únor 2024 – na území ČR byl mimořádně teplý a srážkově bohatý. Jednalo se o vůbec nejteplejší únor zaznamenaný na území ČR v období od roku 1961 s rekordně vysokou odchylkou průměrné měsíční teploty od normálu 1991–2020. Letošní únor byl dokonce teplejší než většina březnů, dle průměrné teploty by se zařadil jako 5. nejteplejší březen. Průměrná měsíční teplota vzduchu 5,7 °C byla o 6,1 °C vyšší než normál 1991–2020 (ČHMÚ 2024b). Také v Jeseníkách byl únor 2024 historicky nejteplejší (od roku 1875). Jeho průměrná teplota vzduchu byla 4,7 °C. Druhý nejteplejší byl únor 1990 s průměrnou teplotou vzduchu 2,9 °C, třetí nejteplejší únor 1966 (2,4 °C) a další v pořadí 2,3 °C měl únor roku 1998 a 2020. Dlouhodobá průměrná teplota vzduchu v únoru je v Jeseníkách –1,5 °C (1991–2020).

Březen 2024 – na území ČR byl teplotně mimořádně nadnormální. Jednalo se o vůbec nejteplejší březen zaznamenaný na území ČR v období od roku 1961. Průměrná měsíční teplota byla o 0,8 °C vyšší než průměrná teplota dosud nejteplejšího března v roce 2014. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území ČR 7,0 °C byla o 3,8 °C vyšší než normál 1991–2020 (ČHMÚ 2024c). Březen 2024 byl také v Jeseníkách historicky nejteplejší. Jeho průměrná měsíční teplota vzduchu byla 5,9 °C. Druhý nejteplejší březen měl teplotu 5,0 °C a byl zaznamenán v roce 2014. Březen 1990 byl třetí v pořadí průměrnou teplotou vzduchu 4,9 °C. Dlouhodobá průměrná teplota vzduchu v únoru za období 1991–2020 je v Jeseníkách 1,7 °C.

Velikonoční svátky roku 2024 byly doprovázeny nejen nadprůměrně vysokými teplotami, ale i přechodem částic ze Sahary, které zasáhly většinu území pevninské Evropy včetně České republiky. Písečný prach ze Sahary bylo možné mapovat jak prostředky dálkového průzkumu atmosféry (ceilometry, družicové snímky), tak z dat pozemní sítě imisního monitoringu napříč republikou. Koncentrace částic PM₁₀ v ovzduší byly tak vysoké, že ve dnech 30. března až 2. dubna 2024 došlo k vyhlášení smogových situací (ČHMÚ 2024a).

Ve druhé dekádě září 2024 zasáhly severní část Česka mimořádné srážkové úhrny. V severní části Jeseníků byly srážkové

úhrny nejvyšší. Za pět dní (12.–16. září 2024) byl zaznamenán nejvyšší srážkový úhrn 703,2 mm na stanici Loučná nad Desnou, Švýcarska, 611,8 mm v Bělé pod Pradědem, Adolfovicích, vodárně, 558,4 mm na stanici Lipová-lázně, 551,3 mm na stanici Lipová Lázně, Pomezí, 516,7 mm na stanici Rejvíz a 508,0 mm v Heřmanovicích. Zcela mimořádné byly i zaznamenané maximální denní úhrny srážek. Na stanici Loučná nad Desnou, Švýcarska byl naměřen 14. září 2024 denní úhrn srážek 385,6 mm. Byl tak překonán dlouholetý český denní srážkový rekord (345,1 mm z 29. července 1897, který byl naměřen na stanici Bedřichov, Nová Louka (780 m n. m.)). Bylo tak překonáno i dosavadní jesenické maximum denního úhrnu srážek (240,2 mm dne 9. července 1903 v Nové Červené Vodě). Stanice na Švýcarsku je provozována Výzkumným ústavem lesního a vodního hospodářství od 1. října 2020 v nadmořské výšce 1 306 m n. m. Další zaznamenané vysoké hodnoty denních srážkových úhrnů dne 14. září 2024: Bělá pod Pradědem, Adolfovice, vodárna 337,3 mm, Lipová-lázně 305,3 mm, Lipová-lázně, Pomezí 284,9 mm, Heřmanovice 283,0 mm, Bělá pod Pradědem, Červenohorské sedlo 261,7 mm.

Literatura:

- ABRAHÁMEK, D., RUŠAR, P., 2021. Extrémní jevy na Jesenicku pohledem meteorologa 1978–2018. *Meteorologické zprávy*, roč. **74**, č. 2, s. 56–64. ISSN 0026-1173.
- BRÁZDIL, R., KIRCHNER, K. et al. 2007. Vybrané přírodní extrémny a jejich dopady na Moravě a ve Slezsku. Brno – Praha – Ostrava: Masarykova univerzita ve spolupráci s Českým hydrometeorologickým ústavem a Ústavem geoniky Akademie věd České republiky, v. v. i. 1. vyd. ISBN 978-80-210-4173-8.
- CLIDATA, 2024. CLIDATA – Climate Database Management System [interní databáze]. Praha: ČHMÚ [cit. 10. 8. 2024]. Dostupné z: ČHMÚ.
- CRHOVÁ, L., VALERÍANOVÁ, A., SEDLÁKOVÁ, K., 2021. Srážky vedoucí k povodňovým epizodám v červnu 2020 a zhodnocení jejich extremity. *Meteorologické zprávy*, roč. **74**, č. 1, s. 20–29. ISSN 0026-1173.
- ČHMÚ, 2024. Počasí, voda a ovzduší 2023 [online]. [cit. 10. 8. 2024]. 28 s. Dostupné z WWW: https://info.chmi.cz/rocníShrnutí/Rocenka_2023v.pdf.
- ČHMÚ, 2024a. Velikonoční písečný prach ze Sahary pohledem dálkového průzkumu i pozemního měření. Tisková zpráva [online]. [cit. 10. 8. 2024]. Dostupné z WWW: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/tiskove_zpravy/2024/Sahara2024TZ.pdf.
- ČHMÚ, 2024b. Počasí, voda a ovzduší v ČR. Únor 2024. Tisková zpráva [online]. [cit. 10. 8. 2024]. Dostupné z WWW: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/tiskove_zpravy/2024/TZ_unor_2024.pdf.
- ČHMÚ, 2024c. Březen 2024 na území ČR. Tisková zpráva 11. 4. 2024 [online]. [cit. 10. 8. 2024]. Dostupné z WWW: https://www.chmi.cz/files/portal/docs/tiskove_zpravy/2024/Tiskova_zprava_2024-03.pdf.
- DAÑHELKA, J., TOLASZ, R., KRŠKA, K., MACOUN, J., ELLEDER, L., 2020. Kde se historie dotýká oblaků a řek. 1. vyd. Praha: Český hydrometeorologický ústav. 142 s. ISBN 978-80-7653-005-8.
- KVĚTOŇ, V., SRNĚNSKÝ, R., VESELÝ, R., 1997. Rozložení srážek při povodních v červenci 1997. *Meteorologické zprávy*, roč. **50**, č. 6, s. 172–177. ISSN 0026-1173.
- KVĚTOŇ, V., TOLASZ, R., ZAHRADNÍČEK, J., STRÍŽ, M. 2002. Rozložení srážek při povodni v srpnu 2002. *Meteorologické zprávy*, roč. **55**, č. 6, s. 180–187. ISSN 0026-1173.
- KOZÁK, J. T., STÁTNÍKOVÁ, P., MUNZAR, J., JANATA, J., HANČIL, V., 2007. Povodně v českých zemích. Professional Publishing. 1. vyd. ISBN 978-80-86946-39-9.
- LIPINA, P., ŘEPKA, M., LABAJOVÁ, M., OSTROŽLÍK, T., 2016. Přiválový déšť a kroupy na Krnovsku 31. května 2016. *Meteorologické zprávy*, roč. **69**, č. 6, s. 190–191. ISSN 0026-1173.
- MATEJOVIČ, P., 2011. Zima A.D. 1500–2010. História a podoby zim v Európe a na Slovensku. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. Edícia SVET VEDY, zväzok č. 20. 1. vyd. 282 s. ISBN 978-80-224-1208-7.
- MOTYČKA, V., 2005. Vítr v Tatrách. EPOS Ružomberok. 126 s. ISBN 80-89191-20-7.
- MUNZAR, J., 2002. Vichřice ve střední Evropě 29./30. ledna 1801 její škody a ohlasy. *Meteorologické zprávy*, roč. **55**, č. 3, s. 82–86. ISSN 0026-1173.
- TOLASZ, R., ČEKAL, R., ŠKÁCHOVÁ, H., VLASÁKOVÁ, L. 2021. Rok 2020 v Česku. *Meteorologické zprávy*, roč. **74**, č. 2, s. 33–45. ISSN 0026-1173.
- TOLASZ, R., ČEKAL, R., LAMAČOVÁ, A., ŠKÁCHOVÁ, H., 2024. Rok 2023 v Česku. *Meteorologické zprávy*, roč. **77**, č. 1, s. 2–16. ISSN 0026-1173.

Lektoři (Reviewers):

Mgr. Stanislava Kliegrová, Ph.D., Mgr. Lucie Kašíčková